

Sakaramenta: misschien wel de eerste sociale onderneming in Malawi

Marc van der Sterren

Al voor het begrip Sociale Onderneming bestond, voldeed Sakaramenta aan de voorwaarden. Het bedrijf bestaat nu tien jaar en draait nog steeds volledig zelfstandig, zonder donorgelden. En er ligt een mooie toekomst in het verschiet voor Sakaramenta en de 30 medewerkers.

'Weet je wat ik ga doen? Ik ga een bedrijf oprichten. Ik ga hier in Malawi fietskarren maken', zei Peter Meijer tegen zijn neef Sam van Veluw. Waarop Sam zei: 'Het is midden in de nacht man! Laat me slapen.'

Het was in 2007 tijdens een reis met een Landrover van zes maanden door zuidelijk Afrika. Twee jaar vóór het ontstaan van Sakaramenta. De twee neven zagen overal overbeladen fietsen. Ze vroegen zich af: Waarom gebruiken ze geen fietskarren?

De kiem was gelegd voor een Sociale Onderneming.

Twee jaar later groeide de kiem uit tot een bedrijf. Via de BidNetwork business plan competitie werd een investeerder gevonden en na twee marktonderzoeken besloot Peter met zijn vrouw naar Malawi te emigreren om een fietskarren fabriek op te zetten in Blantyre. Een werkplaats werd gehuurd en een prototype van de eerste fietsambulance ontwikkeld, gemaakt van de lokaal verkrijgbare materialen. Er kwamen mallen waarmee het gemakkelijker en sneller was de fietsambulances te lassen en eerste medewerker werd aangenomen: Saïdi. Hij werkt er nog steeds.

Met drie modellen ging het bedrijf van start: De CareCar, ofwel fietsambulance; de TengaCar om spullen te vervoeren en de ShopCar: de winkel op wielen.

Al redelijk snel kwam er een eerste order. De Nederlandse stichting Transport voor Transport bestelde twintig fietsambulances. Tegen augustus van dat jaar hadden ze al 15 man personeel.

De Care Cars worden gebruikt voor het vervoer van zwangere vrouwen die van een lokale gezondheidspost op het platteland naar een ziekenhuis moeten. Om de sterfte van vrouwen in het kraambed te verminderen, is het van belang dat ze snel in een goed ziekenhuis terecht kunnen. Het liep goed, na een half jaar kwam er een order van 100 fietsambulances van een ziekenhuis. Op één van die fietskarren is later zelfs een baby geboren. Ze waren op weg naar het ziekenhuis, toen de baby op de stretcher van de fietsambulance gezond ter wereld kwam.

Uitdagingen

In de loop der jaren werd het assortiment uitgebreid. Met horten en stoten. Handkarren en schoolmeubilair bijvoorbeeld, bleken geen succes. Handkarren zijn goedkoper zelf te maken van gebruikte materialen, of bij een lokale smid. Schoolmeubilair wordt vaak in een aanbesteding uitgeschreven, die zijn moeilijk te winnen en niet altijd even transparant.

De economische crisis in 2011 was ook niet bevorderlijk. De Malawiaanse Kwacha devalueerde, er waren geen dollars meer te koop zodat er geen benzine meer te krijgen was. Het bedrijf kon geen wielen meer uit China importeren. Uit Zuid-Afrika kwam nog wel staal, maar de hele handel was een jaar lang stilgevallen.

Met het eind van de economische crisis krabbelde het bedrijf weer snel op. Het assortiment werd uitgebreid met speeltoestellen. En Sakaramenta werd de dealer van de Buffalo Bicycle: Een degelijke kwaliteitsfiets die in de werkplaats wordt geassembleerd.

De speeltoestellen bleken een gouden greep. Pim van Baarsen en Luc van Hoeckel van de designacademie in Eindhoven ontwierpen de toestellen, een eerste voorbeeldspeeltuinen werd aangelegd bij een ziekenhuis in de buurt. Nu staan er tal van speeltuinen in Malawi met toestellen van Sakaramenta. Bij de betere ziekenhuizen; bij internationale scholen en hotels.

Open met grenzen

Sakaramenta probeert een open cultuur neer te zetten. 'Medewerkers zeggen nogal snel 'yes', terwijl ze het niet begrijpen. En vervolgens gaat het fout en verbergen het dan. We leggen er de nadruk op dat mensen fouten mogen maken. We willen mondig en pro-actief personeel dat betrokken is bij het bedrijf, we hebben veel overleg momenten'

Maar het heeft ook een keerzijde. Omdat zoveel openheid en vrijheid nieuw voor personeel was, zocht het vaak de grenzen op. Ze vragen heel vaak om loonsverhoging, zegt Peter enigszins verbolgen.

'Dan denk ik: 'we zijn toch een goeie werkgever?' En het personeel heeft al twee keer gestaakt. Een open cultuur is heel goed, maar daarbij is het wel een voorwaarde dat je een gemeenschappelijk gevoel hebt waar de grenzen liggen. En dat is nog wel eens een uitdaging.

Directeur

Een goede Malawiaanse directeur is moeilijk te vinden, erkent Peter. Familie staat in Malawi altijd voorop. Wie geld heeft wordt geacht direct te delen met zijn familie, ooms, nichten, achterneven. Dat maakt het een uitdaging om als Malawiaanse directeur een duurzaam bedrijf op te bouwen.

In 2013 is Peter gestopt als directeur. Hij was van plan het twee jaar te doen, maar het werden er vierenhalf. Liyaka werd directeur. Een Malawiaan die 10 jaar in Nederland heeft gewoond. Hij leidde het bedrijf goed, tweeënhalp jaar lang. Vervolgens keerde hij terug naar Nederland en werd commissaris bij Sakaramenta

Daarna was het de beurt aan Alfred Elberse. Als PUM-expert was hij voor de tweede keer op bezoek in Malawi om de boekhouding te verbeteren toen de directeursopvolging zich voordeed. Alfred heeft van Sakaramenta een winstgevender bedrijf gemaakt en processen goed neergezet. Alfred is eind 2018 gestopt. Nu is het de beurt aan Jan Jaap Sonke, hij heeft veel lokale technische kennis en kunde en woont al ruim veertig jaar in het land.

Toekomst

Op dit moment werkt er 30 man personeel. Sakaramenta is een van de eerste sociale ondernemingen. Dividend wordt niet uitbetaald aan aandeelhouders, maar de winst wordt gebruikt voor nieuwe nuttige producten of opleiding van het personeel. En indien nodig kunnen ze geld lenen bij het bedrijf. Doel is niet zozeer groeien; winst ook niet. Doel is een stabiele organisatie die goed is voor de medewerkers. Een bedrijf dat nuttige producten maakt waar Malawi wat aan heeft. Lokale producten voor een lokale markt. Een sociale, commerciële onderneming die volledig op eigen benen staat. Een bedrijf dat nooit donorgeld nodig heeft gehad en dat ook in de toekomst niet hoeft.

Het assortiment is twee jaar terug uitgebreid met een Care Collection, ofwel: ziekenhuismeubilair. Een prachtige collectie van lokaal gemaakt ziekenhuismeubilair, ontworpen door ontwerpbureau Super Local. In een grote ziekenhuisvleugel opgezet door Madonna, staat veel meubilair afkomstig van Sakaramenta. Er gloort een mooie toekomst voor Sakaramenta.

En de naam Sakaramenta? Die is afgeleid van Sakaramento. De bijnaam van de lokale fietstaxi's waar Peter en Sam in 2006 een paar dagen op oefenden. Regelmatig werden ze nageroepen: 'Sakaramento!' Omdat ze het leuk vonden hen op zo'n taxi te zien rondfietsen met af en toe een liftende Malawiaan achterop.

